EXCEPŢIILE PROCESUAL CIVILE

Dumitru CONDREA,

student, anul IV, facultatea Drept, Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 347.91/.95:347.99 E-mail: condreadumitru2002@gmail.com

Excepțiile procesual civile reprezintă o instituție cu o aplicabilitate frecventă în practica judiciară, fiind invocate în numeroase cauze pentru a soluționa aspecte procedurale înainte de a intra în examinarea fondului cauzei.

Importanța acestei instituții de drept procesual civil este demonstrată de faptul că, excepțiile procesual civile contribuie la celeritatea procesului civil și la asigurarea unui proces echitabil, contribuind la respectarea strictă a normelor procesuale de către participanții la proces. În același timp, excepțiile procesual civile constituie un instrument indispensabil în apărarea pârâtului, permițând acestuia să semnaleze neregularități procesuale care pot influența desfășurarea corectă a procesului și adoptarea unei hotărâri legale.

Deși la cele menționate *supra,* instituția excepțiilor procesual civile rămâne a fi o instituție puțin reflectată în cadrul doctrinei autohtone, cât și a cursului de drept procesual civil, aceasta fiind studiată doar tangențial în cadrul altor instituții de drept, precum acțiunea civilă, competența instanțelor de judecată, ș.a. Pe de altă parte, excepțiile procesual civile posedă o utilitatea practică în activitatea viitoare a oricărui jurist, avocat, judecător și alți practicieni ai dreptului, întrucât incidentele procedurale sunt frecvente în cadrul proceselor civile, iar identificarea și invocarea corectă a acestor excepții poate schimba cursul unui proces.

În doctrină sunt cunoscute mai multe clasificări ale excepțiilor. O primă clasificare a excepțiilor este după efectul produs de aceste excepții, și anume excepțiile *dilatorii, peremptorii și declinatorii* [1, p. 28-30].

Potrivit aceleiași surse, *excepțiile dilatorii* sunt excepțiile ale căror efect duce la amânarea judecății, precum ar fi lipsa citării legale sau citarea viciată. *Excepțiile peremptorii* sunt excepțiile ale căror efect provoacă respingerea sau anularea cererii, cum ar fi excepția de tardivitate, excepția puterii lucrului judecat, etc. Și nu în cele din urmă, *excepțiile declinatorii*, sunt excepțiile ale căror efect provoacă declinarea de competență a instanței de judecată, în favoarea unei alte instanțe de judecată sau a unui organ cu atribuții jurisdicționale, precum excepția de necompetență materială și/sau teritorială.

O altă clasificare potrivit aceleiași surse, este în funcție de normele juridice încălcate, potrivit cărora excepțiile pot fi *absolute* și *relative*. Prin excepțiile absolute se invocă încălcarea unor norme de ordine publică, pe când prin excepțiile relative se invocă încălcarea unor norme ce ocrotesc în mare parte interesele particulare ale părților.

Întru evidențierea utilității practice a excepțiilor procesual civile, în continuare, vom purcede la analiza unui caz practic de invocare a excepției privind lipsa calității procesuale, și anume o acțiune civilă înaintată de către I.P. „Agenția Servicii Publice" împotriva pârâtului Ciorbă Vasile, intervenienți accesorii Primarul municipiului Chișinău și Consiliul municipiului Chișinău cu privire la rectificarea înscrierilor din Registrul bunurilor imobile (PIGD 2-22107685-02-2a-14072023 / 2a-2642/23) [3].

În motivarea acțiunii, reclamantul a indicat că registratorul Serviciului cadastral teritorial Chișinău, în baza cererii pârâtului de înregistrare a dreptului de superficie asupra terenului, a înregistrat în Registrul bunurilor imobile dreptul de superficie legală asupra întregului teren în cauză, proprietate a municipiului Chișinău.

Mai menționează reclamantul că, pârâtul în calitate de proprietar al construcțiilor vizate, nu are nici un drept asupra terenului în cauză. Respectiv, dreptul de superficie legală se instituie, prin efectul legii nr. 133/2018 privind modernizarea Codului civil, doar asupra părții terenului necesar pentru deservirea bunului imobil înregistrat, iar, înregistrarea dreptului de superficie se efectuează la prezentarea planului geometric al terenului în cauză cu indicarea părții din teren asupra căreia se instituie superficia, semnat de către autoritatea publică locală și recepționat în modul stabilit.

Judecătoria Chișinău, sediul Centru, prin hotărârea din 06.04.2023, a dispus rectificarea Registrului bunurilor imobile, prin radierea înregistrării greșite a dreptului de superficie legală asupra terenului.

În urma judecării cauzei de către Curtea de Apel Chișinău, aceasta a constatat că, apelul declarat este întemeiat și urmează a fi admis, cu casarea integrală a hotărârii primei instanței și dispunerea încetării procesului din următoarele considerente. În motivarea soluției adoptate, Curtea a statuat că, pentru adoptarea soluției în pricină, urmează a fi analizate două concepte esențiale: contestarea unui drept versus cererea de rectificare a unei înregistrări cadastrale. În acest context, intimatul, susține că, înregistrarea dreptului de superficie asupra unui teren a fost făcută contrar prevederilor legale.

Prin urmare, I.P. „Agenția Servicii Publice" contestă de fapt legalitatea dreptului de superficie a apelantului. Pe de altă parte, o cerere de rectificare presupune corectarea unei erori materiale înregistrate în registrul cadastral, fără a contesta existența unui drept sau a unui act juridic. Rectificarea poate fi cerută atunci când datele înregistrate sunt incorecte. La caz, Colegiul conchide că, I.P. „Agenția Servicii Publice" nu solicită rectificarea unei greșeli materiale, ci contestă validitatea înscrierii dreptului de superficie al apelantului.

La caz, proprietarul terenului și anume Consiliul municipal Chișinău, ar fi partea lezată în drepturile sale, în sensul în care ar putea contesta decizia de a înregistra dreptul de superficie sau înregistrarea incorectă, dar nicidecum I.P. „Agenția Servicii Publice".

Totodată, în cazul în care I.P. „Agenția Servicii Publice" contestă dreptul de superficie al apelantului, rezultă că, aceasta acționează în interesele Consiliului mun. Chișinău, iar legea nu conferă în mod explicit intimatului dreptul de a contesta astfel de drepturi în instanță, decât în anumite condiții speciale, cum ar fi rectificarea erorilor materiale înregistrate în sistemul cadastral.

Evidențiază Colegiul civil că, o componentă esențială a capacității procesuale este interesul procesual. Interesul procesual se referă la faptul că, persoana care inițiază acțiunea trebuie să aibă un interes propriu, direct și legitim în soluționarea litigiului.

În urma prezentării studiului de caz, observăm că lipsa identității de reclamant a I.P. „Agenției Servicii Publice” cu parte a raportului de drept litigios a dus la admiterea cererii de apel, casarea hotărârii instanței de fond și încetarea procesului civil, în temeiul art. 265 lit. h) Cod de procedură civilă [2].

În urma cercetării efectuate, am ajuns la concluzia că instituția excepțiilor procesual civile rămâne, din păcate, slab valorificată atât în plan didactic, cât și doctrinar, fiind tratată adesea superficial în cadrul studiului dreptului procesual civil și insuficient abordată în literatura juridică autohtonă. Această lacună teoretică contrastează cu importanța practică pe care o au excepțiile în dinamica procesului civil, ele reprezentând un instrument esențial pentru garantarea respectării normelor de procedură, pentru sancționarea neregulilor și, implicit, pentru asigurarea unui proces echitabil și eficient.

Pe parcursul analizei am evidențiat și dificultățile legate de terminologia utilizată, în condițiile în care legislația și doctrina oscilează între expresiile „excepții procesuale” și „obiecții procesuale”. Această lipsă de coerență terminologică generează confuzii, în special în rândul studenților și practicienilor, motiv pentru care consider oportună adoptarea unei terminologii unitare în Codul de procedură civilă, optându-se, de preferință, pentru noțiunea de „excepții procesual civile”.

Totodată, lucrarea a abordat comparativ principalele mijloace de apărare ale pârâtului, concluzionând că obiecțiile material-juridice sunt cele mai frecvent utilizate în practică, urmate de acțiunea reconvențională și excepțiile procesuale. În același context, am analizat și instituția referinței, pe care, contrar unor opinii doctrinare care îi contestă natura procesuală, o consider un veritabil mijloc de apărare în procesul civil, având caracteristici clare și autonome în acest sens.

Prin urmare, consider că instituția excepțiilor procesual civile merită o reevaluare doctrinară și o repoziționare în învățământul juridic, în concordanță cu importanța ei practică în arhitectura procesului civil modern.

Referințe:

1. Alexandru Suciu, *Excepțiile procesuale in noul Cod de procedura civila*. Ediția a IV-a, revizuita si adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2019, pag. 28-30.
2. Codul de procedură civilă al Republicii nr.225 din 30.05.2003. Publicat: în *Monitorul Oficial*, nr. 285-294 din 03.08.2018, art. 265;
3. Portalul Național al Instanțelor de Judecată, Curtea de Apel Centru, Instituția Publică Agenția Servicii Publice vs. Ciorbă Vasile privind rectificarea înscrierilor din registrul bunurilor imobile. [accesat la data de 25.04.2025]. Disponibil: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ZDZjOTg2NjItZDUyZS00YWQzLWI5NmEtYTQ5MThhNTZlNzhi.

Recomandat
***Elena BELEI**, dr., conf. Univ.*